

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Boštjan Verčič

Zaposlovanje diplomantov v času krize

Diplomsko delo

Ljubljana 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Boštjan Verčič

Mentor: doc. dr. Miroljub Ignjatović

Zaposlovanje diplomantov v času krize

Diplomsko delo

Ljubljana 2015

Zahvaljujem se mentorju doc. Dr. Miroljubu Ignjatoviću

za potrpežljivost in pomoč pri diplomski nalogi.

ZAPOSLOVANJE DIPLOMANTOV V ČASU KRIZE

V času gospodarske krize je brezposelnost vedno večji problem. Slovenija tu ni izjema in se sooča z vedno več brezposelnimi osebami, ki so prijavljene na Zavodu za zaposlovanje. Še posebej je velik problem povečanje brezposelnosti diplomantov v času gospodarske krize. Diplomanti imajo pri iskanju prve zaposlitve velike težave, saj zaradi zmanjšane števila prostih delovnih mest v času krize in pomanjkanja delovnih izkušenj težje pridobijo zaposlitev, kakor so jo diplomanti pred gospodarsko krizo. Problem je tudi v vse večjem številu diplomantov določenih smeri, za katere gospodarstvo ne odpira dovolj delovnih mest in jih trg delovne sile ne more absorbirati. Država Slovenija z nekaterimi ukrepi poizkuša omiliti posledice gospodarske krize in olajšati prehod diplomantov iz izobraževanja v zaposlitev. V programu Jamstvo za mlade se je Vlada Republike Slovenije odločila jamčiti vsaki mladi osebi zagotoviti boljše pogoje pri iskanju zaposlitve. Ukrep iz programa Jamstva za mlade, ki se osredotoča na zaposlovanje diplomantov, je Iz faksa takoj praksa.

Ključne besede: diplomanti, gospodarska kriza, brezposelnost, zaposlovanje

EMPLOYMENT OF GRADUATES DURING CRISIS

In times of economic crisis, unemployment is a growing problem. Slovenia is no exception and is facing a growing number of unemployed, especially concerning increase in unemployment of graduates during the economic crisis. Graduates are having difficult time finding their first job, due to the reduced number of job vacancies in times of crisis and lack of experience, unlike their predecessors before economic crisis. Also another problem is increasing number of graduates of certain qualifications, to which the economy does not offer sufficient number of vacancies and therefore the labor market cannot absorb them. Country Slovenia is taking certain measures to mitigate the effects of the economic crisis and facilitate the transition of graduates from education to employment. Slovenia is decided, in a program called Youth Guarantee, to help youth provide better conditions for employment. One measure, which focuses on the employment of graduates, is called Iz faksa takoj praksa.

Key Words: graduates, economic crisis, unemployment, employment

KAZALO

1	UVOD	8
2	GOSPODARSKA KRIZA	10
3	TRG DELOVNE SILE V SLOVENIJI.....	14
3.1	Registrirana brezposelnost v Sloveniji	15
3.2	Izobrazbena struktura prebivalstva v Sloveniji.....	17
3.3	Vključenost mladih v terciarno izobraževanje.....	20
4	DIPLOMANTI V SLOVENIJI	23
4.1	Brezposelnost diplomantov.....	27
4.2	Rešitve za zaposlitev diplomantov	29
5	ZAKLJUČEK.....	35
6	LITERATURA.....	38

KAZALO SLIK

Slika 2.1:	Delovno aktivni po področjih dejavnosti (v %), Slovenija, letno	13
Slika 3.1:	Registrirana brezposelnost v Sloveniji	16
Slika 3.2:	Delovno aktivni po stopnjah dosežene izobrazbe (v %)	18
Slika 3.3:	Brezposelni po šolski izobrazbi (v %) v Sloveniji	19

Slika 3.4: Študentje terciarnega izobraževanja..... 21

Slika 4.1: Diplomanti terciarnega izobraževanja po vrsti izobraževanja, ki so ga
zaključili 25

KAZALO TABEL

Tabela 4.1: Diplomanti terciarnega izobraževanja po vrstah zaključenega izobraževanja,
Slovenija, letno 24

KRATICE

BDP – Bruto domači proizvod

APZ – Aktivna politika zaposlovanja

EURES – European Employment Services

PUM – Projektno učenje za mlade

SPIRIT– Javna agencija Republike Slovenije za spodbujanje podjetništva, inovativnosti, razvoja, investicij in turizma

SURS – Statistični urad Republike Slovenije

UMAR – Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj

UŽU – Usposabljanje za življenjsko uspešnost

ZRSZ – Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

ZUJF – Zakon za uravnoteženje javnih financ

1 UVOD

Gospodarska kriza je močno destabilizirala svetovni finančni trg leta 2008. Posledice je bilo čutiti v vseh državah in Slovenija ni bila izjema. Povzeto po EUROSTAT se je v prvih letih krize bruto domači proizvod zmanjšal, od leta 2007 do leta 2008, je BDP padel s 6,8 % na 3,5 %, še večji padec se je zgodil leta 2009, ko je BDP padel na -7,9 % (EUROSTAT 2015), kar je negativno vplivalo na gospodarske razmere in posledično so se podjetja pričela soočati z upadom naročil, plačilno nedisciplino in pomanjkanjem finančnih virov (EURES 2014). S pomanjšanim povpraševanjem na trgu so se podjetja različno odzvala, saj so se njihovi prihodki zmanjšali in so v večini primerov z odpuščanjem zaposlenih reševali svojo izgubo. Zaposleni za določen čas so bili prvi, ki so izgubili zaposlitev, od tega je bilo veliko mladih s terciarno izobrazbo. Število brezposelnih diplomantov se je povečalo tako na račun diplomantov, ki so zaključili izobraževanje in so postali iskalci prve zaposlitve, kakor na račun tistih, ki so zaposlitev izgubili v času gospodarske krize.

Mladi diplomanti se vedno bolj soočajo z negotovimi razmerami na trgu dela. Delodajalci zaradi pomanjkanja delovnih izkušenj diplomantom ne dajejo prednosti pri zaposlitvi. Tudi število prostih delovnih mest se je v času gospodarske krize zmanjšalo in s tem so se zaposlitvene možnosti za diplomante zmanjšale.

Nekateri diplomanti to rešujejo s podaljšanjem svojega študija in izpopolnjevanjem svoje izobrazbe v upanju, da jim bo izobrazba pomagala v prihodnosti. Po drugi strani pa se marsikateri diplomant odloči za podaljšanje izobraževanja, da lahko dela preko študentskega dela in tako ohranja vsaj malo ekonomske neodvisnosti (Lavrič in drugi 2011, 152).

V tej diplomski nalogi bom prikazal razmere diplomantov na slovenskem trgu dela in vpliv gospodarske krize nanje. Opisal bom stanje na trgu dela in rešitve, ki so jih podali Vlada Republike Slovenije in njeni resorji. Število brezposelnih diplomantov narašča vse od začetka gospodarske krize, zato sem se odločil raziskati vzroke za vse večjo brezposelnost, in jih s svojo prvo hipotezo, ki se glasi, da gospodarska kriza onemogoča zaposlovanje diplomantov, ovržem ali potrdim kot vzrok brezposelnosti diplomantov.

V času pred gospodarsko krizo je veljalo, če imaš višjo izobrazbo, si lažje zaposljiv in to je mlade pred krizo spodbudilo k vse večjemu vpisu na terciarno izobraževanje v upanju, da bodo dobili zaposlitev. Vse večje število brezposelnih diplomantov v zadnjih letih me je spodbudilo, da preverim svojo drugo hipotezo v tej diplomski nalogi, da tveganje brezposelnosti upade s terciarno ravno izobrazbe.

Postavil sem si dve hipotezi, ki se glasita:

Hipoteza 1: Gospodarska kriza onemogoča zaposlovanje diplomantov.

Hipoteza 2: Tveganje brezposelnosti upade s terciarno ravno izobrazbe.

Pri diplomski nalogi sem si zastavil cilj - ugotoviti, kakšen vpliv ima gospodarska kriza na zaposlovanje diplomantov in kakšne so razmere za zaposlitev diplomantov. Opisal bom nekatere rešitve, še posebej pa program Jamstvo za mlade, ki je bil sprejet lani. Pri delu sem uporabil različno literaturo, uradne strani Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje, Statističnega Urada Republike Slovenije in Urada Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj ter različne publikacije, povezane z brezposelnostjo diplomantov.

2 GOSPODARSKA KRIZA

Gospodarska kriza je v letu 2008 prizadela cel svet in posledice recesije je bilo čutiti tudi v Sloveniji, saj je prizadela globoko rano v naši družbi. Padec gospodarske aktivnosti je bil med večjimi v Evropski Uniji in na splošno so se poslabšale razmere na trgu dela (UMAR 2014, 7). Slovenija se spopada s podobno situacijo kot po osamosvojitvi, saj je bila takrat brezposelnost v porastu in je izgubila skoraj celotni jugoslovanski trg, ki je predstavljal večinski zunanji trg slovenskemu gospodarstvu (Drobnič 2009, 31).

"Vendar se je takrat Slovenija dokaj hitro gospodarsko pobrala in je z učinkovitim preorientiranjem na zunanje trge predvsem Avstrije, Italije in Nemčije že leta 1993 uspela ustvariti pozitivno gospodarsko rast" (Drobnič 2009, 31).

Leta 2008 v globalni gospodarski krizi pa države, ki so nam pomagale po osamosvojitvi, niso bile v gospodarskem razcvetu in imajo same negativno gospodarsko rast (Drobnič 2009, 31), zato sami nismo bili deležni takšne pomoči kot dvajset let nazaj. Drobnič problem vidi predvsem v slovenskem gospodarstvu, ki je močno odvisno od izvoza (Drobnič 2009, 32). Države, ki so uvažale slovenske izdelke, so zaradi gospodarske krize zmanjšale naročila in s tem posledično vplivale na naš trg.

S poslabšanjem gospodarskih razmer so se podjetja pričela soočati z upadom naročil, plačilno nedisciplino, počasnostjo izvedbe ključnih reform in pomanjkanjem finančnih virov (EURES 2014). Slovenska gospodarska rast je s 6,8 % leta 2007 padla na 4 % leta 2008, naslednje leto pa se je izničila, saj nas je v zadnjem kvartalu leta 2008 prvič doletela negativna gospodarska rast, tudi zaradi 31-odstotnega padca izvoza predelovalnih dejavnosti (Drobnič 2009, 32).

Precejšnje oviro pri okrevanju slovenskega gospodarstva predstavljajo težave na področju javnih financ in slovenskega bančnega sistema (ZRSZ 2012, 6). "Togost javnofinančnih izdatkov in visok strukturni primanjkljaj v obdobju visoke gospodarske rasti sta v času krize povečala izpostavljenost javnih financ" (UMAR 2014,9), saj sta upad prihodkov in povečanje izdatkov za krepitev bančnega sistema oklestila javne finance. Vlada Republike Slovenije je s sprejetjem zakona za uravnoveženje javnih

financ želela zagotoviti vzdržne javne finance (ZUJF 2015), vendar se je izkazalo, da je tudi z omejevanjem zaposlovanja v javni upravi pripomogla k vedno večji brezposelnosti.

Posebej pereč problem brezposelnosti se kaže v zadnjih letih, ker zaradi globalne gospodarske krize brezposelnost v vseh državah strmo narašča. Podjetja so med recesijo v letih 2008 in 2009 zapustili predvsem delavci, ki so se jim iztekale pogodbe za določen čas, to pa so predvsem mladi in tujci, ki predstavljajo večino zaposlenih za določen čas in so tako postali prve žrtve slabih gospodarskih razmer (Drobnič 2009, 31). Gospodarska kriza je povzročila zmanjšanje povpraševanja po storitvah in izdelkih, posledično s tem obremenila podjetja z zmanjšanim obsegom dela in s tem povezanimi stroški dela, ki so privedli do odpuščanja.

Trbanc (2005, 21) pravi da so gibanja na trgu delovne sile tesno povezana s tistimi na trgu kapitala ter na trgu blaga in storitev. Povezanost gibanja zaposlovanja z gospodarskimi cikli, tokovi in nihanjem je pri zaposlovanju mladih še posebej izrazita, saj brezposelnost med gospodarsko recesijo najprej občutijo tisti, ki so zaposleni za določen čas, in mladi, ki vstopajo na trg delovne sile po končanem šolanju (Trbanc 2005, 21).

Po Drobniču je bilo ob napovedani recesiji rečeno, da bodo prvi, ki bodo izgubili zaposlitev, tuji delavci, vendar se je izkazalo, da kot najbolj fleksibilna delovna sila, na začetku recesije leta 2009, ni bilo opaziti zmanjšanja povpraševanja po njih. Pomembno je dejstvo, da so za podjetja še vedno najcenejša delovna sila in so pripravljene delati tudi nadure za nizko plačilo (Drobnič 2009, 36). "Od jeseni 2008 do marca 2009, ko je gospodarska kriza najmočnejše udarila, so brezposelni postali predvsem tisti, ki so se jim iztekale pogodbe za določen čas, med temi pa je bilo največ mladih" (Drobnič 2009, 37). V začetku gospodarske krize se je najbolj povečal delež trajno presežnih delavcev, brezposelnih zaradi stečajev, povečal delež moških, delež mladih in tistih z nižjimi stopnjami izobrazbe (Drobnič 2009, 38).

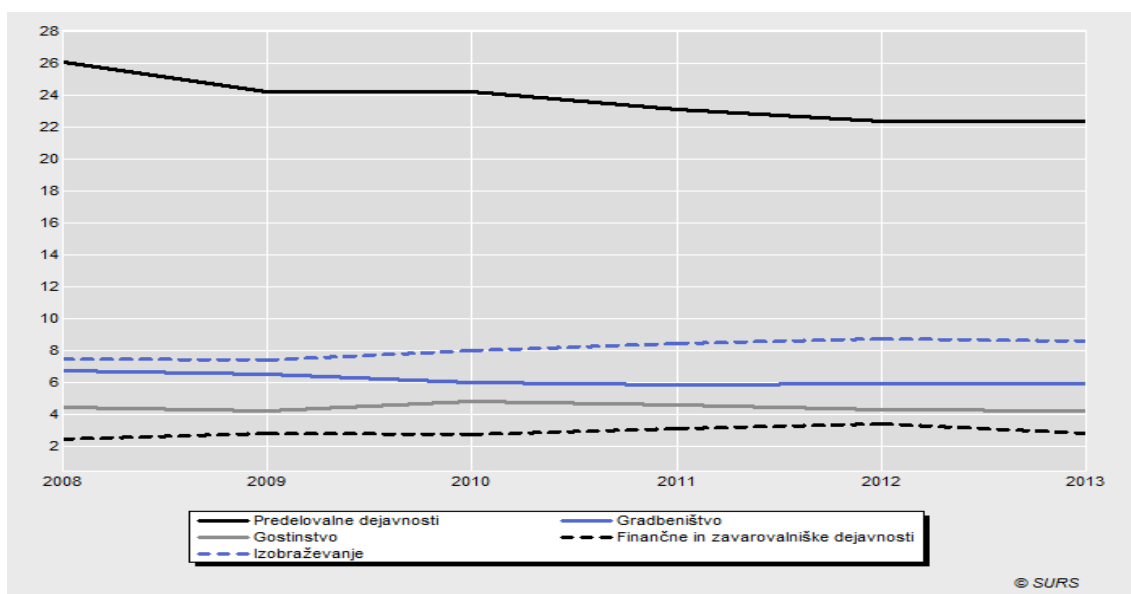
Delo preko študentskih servisov se tudi ni zmanjšalo na začetku gospodarske krize, ampak se je zmanjšalo v zadnjih letih, s pomočjo sprejetja zakona o malem delu ter

novim zakonom za uravnoteženje javnih financ, kjer je bil med drugim tudi sprejet nov dogovor o uvedbi minimalne urne postavke študentskega dela (ZUJF 2015), kar je povzročilo velik upad v ponudbi študentskega dela v letu 2015. Z uvedbo minimalne urne postavke so se povečali stroški dela za delodajalca, saj morajo poleg koncesije plačevati tudi prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter prispevke za zdravstveno zavarovanje, kar predstavlja težko breme za delodajalce v času gospodarske krize (ZUJF 2015).

Povzeto iz ZRSZ se je zaposlenost najbolj zmanjšala v predelovalnih dejavnostih, ki je zelo odvisna od izvoza, zaposlenost se je tudi zmanjšala v dejavnostih trgovine in gradbeništva (ZRSZ 2013a, 8), zato je lahko pojasniti povečanje brezposelnosti moških in tistih z nižjimi stopnjami izobrazbe, saj so le-ti večinoma bili zaposleni v teh panogah. Z nadaljevanjem krize je prišlo do še večjega padca v gradbeništvu, saj se je med letoma 2008, ko je bila gradbena panoga na vrhuncu, in letom 2013, zgodil 38,4 % padec v številu zaposlenih v tej panogi (ZRSZ 2013a, 9).

V letih 2012 in 2013 pa je poleg največjega padca, zaposlenih v panogi gradbeništva, prišlo do zmanjšanja števila zaposlenih v dejavnosti trgovine, predelovalne in storitvene dejavnosti (ZRSZ 2013a, 9). V predelovalni dejavnosti je bil padec zaposlenosti 16,9 % (UMAR 2012, 69). Krčenje zaposlenosti v storitvenih dejavnosti so najbolj občutili v finančnih, zavarovalniških dejavnosti in gostinstvu (ZRSZ 2013a, 9).

Slika 2.1: Delovno aktivni po področjih dejavnosti (v %), Slovenija, letno

Vir: SURS (2014a).

Na zgornji Slika 2.1 je viden očiten padec v gradbeni in predelovalni panogi na začetku krize 2008, medtem ko je padec zaposlenosti v drugih panogah, kot sta gostinstvo, finančne in zavarovalniške dejavnosti, sledil v kasnejših letih. Za primerjavo je na Slika 2.1 prikazana tudi rast zaposlovanja v izobraževanju, ki konstantno raste v času recesije v primerjavi z drugimi dejavnostmi.

ZRSZ navaja porast zaposlovanja v krizi tudi v strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnosti, kjer je zlasti močno poraslo število zaposlenih v dejavnosti uprav podjetij, podjetniškega in poslovnega svetovanja (ZRSZ 2013a, 9). Skupno se je število delovno aktivnih v dejavnostih zasebnega sektorja znižalo za 8,8 % (UMAR 2012, 69) v času gospodarske krize, kar predstavlja precejšen priliv brezposelnih na trg dela.

3 TRG DELOVNE SILE V SLOVENIJI

Vsak, ne glede na vrsto izobrazbe, se znajde enkrat v določenem obdobju v svojem življenju na trgu delovne sile. Svetlik opredeli trg delovne sile kot prostor, v katerem potekata povpraševanje po delovni sili in ponudbo delovne sile ter kjer se oblikuje njena cena (Svetlik in drugi 2002, 498).

Trg delovne sile v Sloveniji je po osamosvojitvi države prehajal v tržno gospodarstvo, ki je sprožil hitre spremembe v poklicni in sektorski strukturi, kar je botrovalo k prestrukturiranju delovno aktivnih iz kmetijstva in industrije v storitvene dejavnosti (Ignjatović v Svetlik in drugi 2002, 15). S tem posledično je prišlo tudi do večje fleksibilnosti na trgu dela, saj je bila "spremenjena stara zakonodaja, ki je ohranjala pravice zaposlenih in ni omogočala dejanske fleksibilnosti na trgu delovne sile" (Ignjatović v Svetlik in drugi 2002, 17) in do lažjega odpuščanja in naraščanja brezposelnosti.

Delodajalci si želijo veliko bolj prožno zaposlovanje iskalcev zaposlitve, v tej meri, da lahko prilagajajo število zaposlenih trenutnim tržnim razmeram in pogojem poslovanja, želijo nuditi zaposlitev za določen čas in s čim manj obveznostmi, kar jim daje več svobode pri odpuščanjih (Smolej 2009, 199), medtem ko na drugi strani delojemalci želijo zaposlitev za nedoločen čas in s tem varno zaposlitev. Tukaj se pojavi anomalija na trgu delovne sile, ki se kaže v tem, da imajo starejše generacije večinoma pogodbe za nedoločen čas, medtem ko so mladi v večji meri zaposleni za določen čas, delajo na prekarnih zaposlitvah in nekateri celo podaljšujejo študij, da lahko delajo preko študentskega dela (SURS 2015a).

Trg dela se hitro odzove na poslabšanje pogojev poslovanja oziroma recesije v gospodarstvu, saj delodajalci hitro prilagodijo število zaposlenih manjšemu obsegu poslovanja, zaradi česar se poveča brezposelnost (ZRSZ 2012, 10).

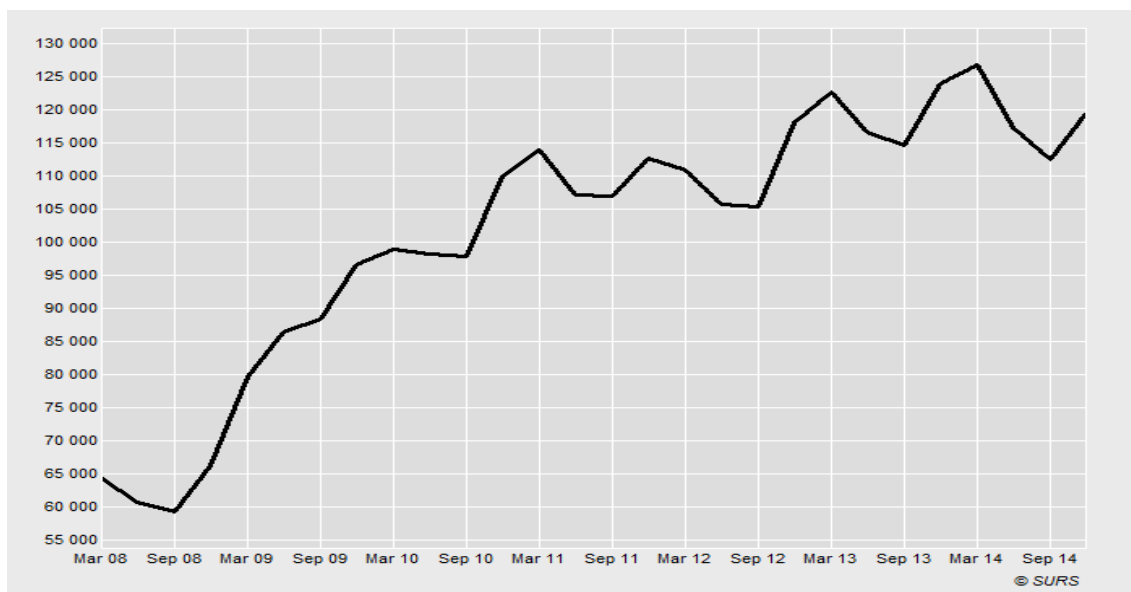
Z začetkom gospodarske krize leta 2008 so se slovenski delodajalci "prilagajali predvsem z zmanjšanjem števila zaposlenih, le delno pa tudi s prilagajanjem plač" (UMAR 2012, 69). Na trg delovne sile je tako prišlo vedno več brezposelnih, za katere se ni našlo ustrezne zaposlitve.

3.1 Registrirana brezposelnost v Sloveniji

Brezposelnost je stanje brez uradne zaposlitve. Registrirane brezposelne osebe so iskalci zaposlitve, ki niso v delovnem razmerju, niso samozaposleni, niso poslovodne osebe v osebni družbi in enoosebni družbi z omejeno odgovornostjo ter zavodu, niso kmetje, niso upokojenci, nimajo statusa dijaka, vajenca, študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih, mlajšega od 26 let, so zmožni za delo, so prijavljeni na ZRSZ, aktivno iščejo zaposlitev in so pripravljeni sprejeti ustrezno oziroma primerno zaposlitev, katero jim ponudi ZRSZ ali drug izvajalec storitve posredovanja zaposlitve. Za zaposlitev so zmožne brezposelne osebe od dopolnjenih 15 do 65 let starosti, pri katerih ni prišlo do popolne nezmožnosti za delo po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ali po predpisih o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZRSZ, 2014a).

Na spodnji Sliki 3.1 je prikazana rast registrirane brezposelnosti v Sloveniji, ki narašča že od začetka gospodarske krize leta 2008. "Stopnja registrirane brezposelnosti je odstotni delež registriranih brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu in jo spremlja Statistični urad Republike Slovenije" (Marjetič in Lesjak 2013, 8). Trenutno registriranih brezposelnih oseb konec meseca januarja 2015 je 124,279 ljudi (ZRSZ 2015a), kar je skoraj dvakrat več kot na stanje v začetku gospodarske krize dne 31.12. leta 2008, ko je bilo registrirano brezposelnih 66,239 ljudi (ZRSZ 2014b).

Slika 3.1: Registrirana brezposelnost v Sloveniji

Vir: SURS (2015b).

Povzeto iz EURESa je bilo novembra 2013 delovno aktivnih 798.232 prebivalcev, kar je 0,8 % manj kot novembra leta 2012. Brezposelnost se je v spomladanskih in poletnih mesecih leta 2013 sezonsko nekoliko zmanjšala, vendar ostaja na višji ravni kot leto pred tem. Rast brezposelnosti se je ob koncu leta 2013 ponovno hitro povečevala in se nadaljevala tudi v januarju 2014 (EURES 2014). Tako je bilo januarja 2014 na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje prijavljenih 129.843 brezposelnih oseb, kar je 4,5 % več kot pred letom (ZRSZ 2014. "V letu 2013 je bilo pri Zavodu v povprečju prijavljenih 119.827 brezposelnih oseb, kar je 8,8 % več kot v povprečju leta 2012" (EURES 2014). S podaljševanjem gospodarske krize so se razmere na trgu delovne sile poslabšale in rezultat tega je povečana registrirana brezposelnost v Sloveniji.

V letu 2014 pa se je postopoma zniževalo število registriranih brezposelnih oseb, saj je od januarja (129.843) padala iz meseca v mesec, do meseca oktobra, ko se je število povečalo (SURS 2015b). "Julija 2014 je bilo delovno aktivnih 801.835 prebivalcev, kar je 0,9 % več kot junija leta 2013" (EURES 2015), vendar se je število brezposelnih proti

koncu leta povečalo na 124.279 registrirano brezposelnih meseca januarja 2015 (SURs 2015b).

“Ker študentom status študenta preneha z dnem diplomiranja, zaključek študija načrtujejo tako, da diplomirajo ob koncu študijskega leta” (Marjetič in Lesjak 2013, 10), to pa vpliva na povečanje brezposelnih v času oktobra, v katerem je povečan priliv iskalcev prve zaposlitve na trg dela.

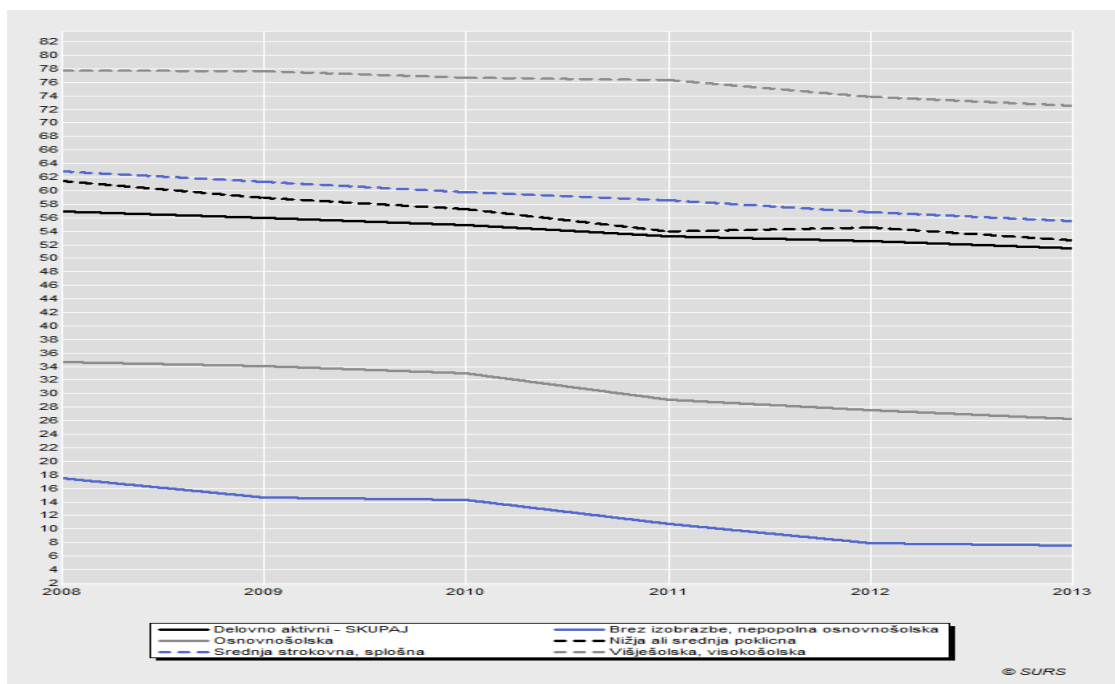
“Konec decembra 2014 je bilo registriranih 119.458 brezposelnih oseb, v primerjavi z decembrom 2013 pa je bila brezposelnost manjša za 3,7 %” (ZRSZ 2015a). Med osebami, ki so se v letu 2014 na novo prijavili na ZRSZ (102,556), je bilo največ oseb, ki so izgubile zaposlitev za določen čas (51.712), trajno presežnih delavcev je bilo 19.331 in iskalcev prve zaposlitve je bilo 18.538 (ZRSZ 2015a).

3.2 Izobrazbena struktura prebivalstva v Sloveniji

Izobrazbena struktura prebivalstva se je spreminjala skozi leta. Če pogledamo leto 1991, je bilo brez izobrazbe oziroma nepopolne osnovnošolske izobrazbe 17,4 % prebivalstva, medtem ko je do leta 2002 ta številka padla na 6,9% do leta 2012 pa na 4,2 %. Stanje nas uvršča med uspešnejše države v EU. Število prebivalcev z osnovnošolsko izobrazbo je upadalo; leta 1991 jo je imelo 39,8% prebivalstva, leta 2002 26,1 % in leta 2012 23,9 % (SURs 2013a, 28).

Zvišal pa se je delež nižje/srednje poklicne izobrazbe z 21,2 % leta 1991 na 22,8 % leta 2012 in srednje strokovne izobrazbe z 21,8 % leta 1991 na 30,2 % leta 2012. Višješolska in visokošolska izobrazba sta skozi čas doživeli največji skok, saj je leta 1991 imelo to izobrazbo 8,9 % prebivalstva v Sloveniji, leta 2002 12,9 % in 2012 že 18,8 % prebivalstva, starega 15 let ali več (SURs 2013a, 28). Glede na statistiko se stopnja izobrazbe z generacijami povečuje.

Slika 2.2: Delovno aktivni po stopnjah dosežene izobrazbe (v %)

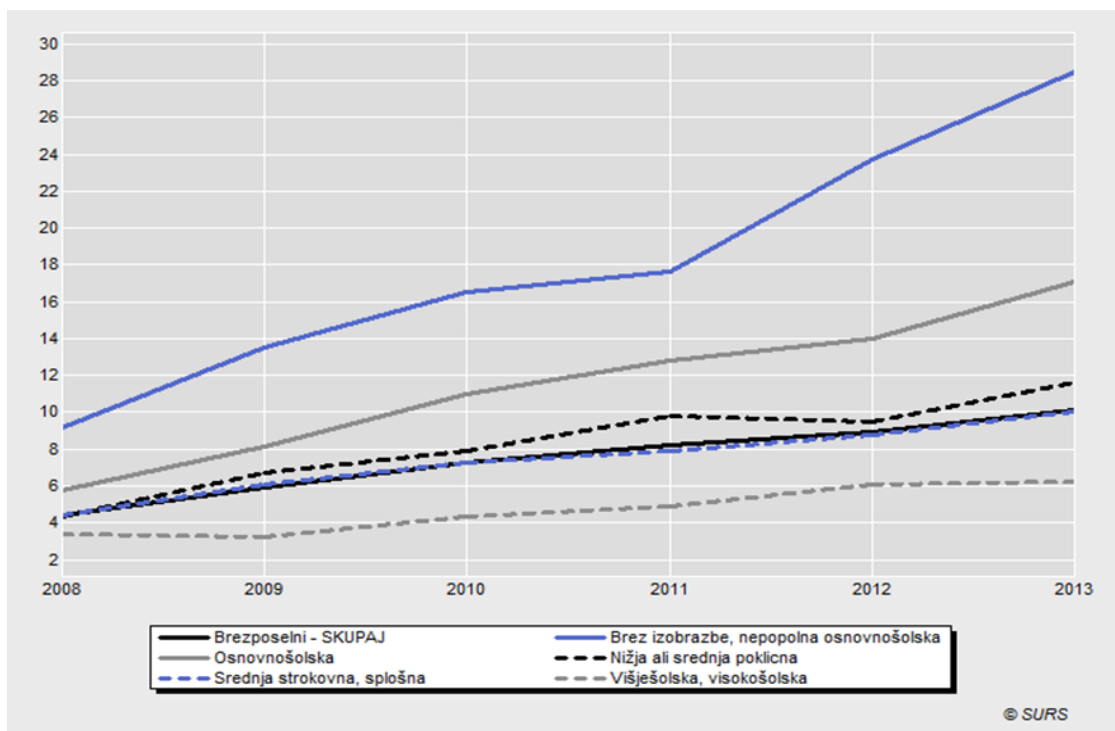

Vir: SURS (2014b).

Iz zgornje Slika 2.2 je razvidno, da procent delovno aktivnih z osnovnošolsko in nepopolno osnovnošolsko izobrazbo pada, kar je posledica povečanja izobraževanja teh ljudi oziroma upokojitev starejših s to izobrazbo. Septembra 2014 je bilo po podatkih Zavoda za zaposlovanje izobrazbena struktura registriranih brezposelnih sledeča: vseh prijavljenih je bilo 112.560, od tega jih je imelo osnovnošolsko izobrazbo 28,2 %, srednje poklicno izobrazbo 28,1 %, srednje tehniško/strokovno splošno izobrazbo 27,2 % in terciarno izobrazbo 16,6 % (ZRSZ 2014c, 22).

Gospodarska kriza je spremenila strukturo brezposelnih v Sloveniji, saj se je glede na lanski januar v strukturi povečal delež brezposelnih žensk (na 47,3 %), v starosti od 15 do 29 let (26,1 %), od 30 do 39 let (23,7 %). Narašča pa tudi delež iskalcev prve zaposlitve (17,0 %) ter brezposelnih s srednjo strokovno in splošno (27,3 %) ter terciarno izobrazbo (15,5 %) (EURES 2014).

Slika 3.3: Brezposelni po šolski izobrazbi (v %) v Sloveniji

Vir: SURS (2014c).

Glede na zgornjo Slika pa drži dejstvo, da je med nizko izobraženo silo višji procent brezposelnosti kot pa med visoko izobraženo silo, "čeprav delež brezposelnih oseb s končano najmanj visokošolsko izobrazbo narašča vse od leta 2008" (Marjetič in Lesjak 2013, 9).

Stopnja delovne aktivnosti med nizko izobraženimi je med letoma 2008 in 2013 močno padla, z 42,9 % na 33,7 %, kar je posledica padca aktivnosti v predelovalnih dejavnostih in gradbeništvu, kjer je zaposlena skoraj polovica nizko izobražene delovne sile (UMAR 2014, 54). Kot je razvidno iz zgornje Slike 4, se je procent brezposelnosti visoko izobraženih povečal precej manj kot pri ostalih skupinah izobrazbe.

Težave na trgu dela imajo osebe, ki vstopajo na trg dela, večinoma iskalci prve zaposlitve in starejši, ki ob prenehanju zaposlitve težko najdejo novo zaposlitev, njihove možnosti so tudi manjše zaradi nižje izobrazbe, zdravstvenih težav in podobno (ZRSZ

2012, 22). Pri tem je treba poudariti, da se izobrazbena raven brezposelnih s starostjo niža. Med starejšimi brezposelnimi je vsaj 40 % tistih, ki imajo osnovnošolsko izobrazbo, kar povečuje dolgotrajno brezposelnost te populacije, saj so težko zaposljivi. "V obdobju 2008-2013 se je stopnja dolgotrajne brezposelnosti več kot podvojila, zelo dolgotrajna brezposelnost pa skoraj potrojila, kar kaže na povečanje strukturnih problemov" (UMAR 2014, 49).

3.3 Vključenost mladih v terciarno izobraževanje

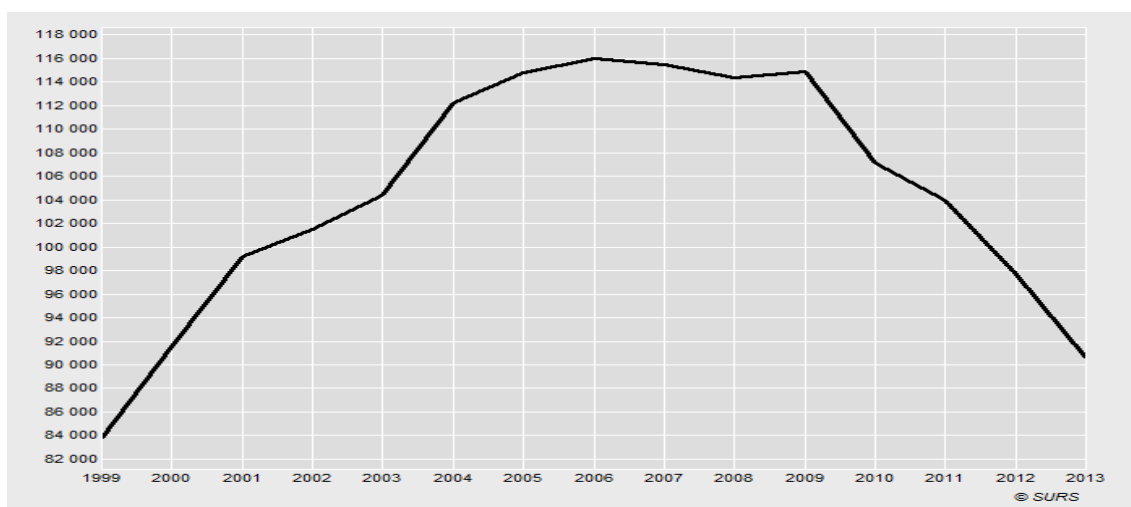
V zadnjih desetih letih se je izrazito povečalo terciarno izobraževanje mladih, a hkrati se je močno znižal delež mladih, ki imajo kakršnokoli obliko redne zaposlitve (Lavrič in drugi 2011, 89). Vrednost diplome kot zagotovilo za varen vstop na trg dela se hitro zmanjšuje, kar kažejo podatki iz obdobja 2000-2009, kjer se je glede na absolutno število brezposelnih diplomantov povečalo za 240 % (Lavrič in drugi 2011, 142).

Izobrazba predstavlja pomemben dejavnik pri iskanju zaposlitve. V Sloveniji so bili v preteklosti diplomanti zaposljivi takoj po končanem študiju, sedaj pa zaradi vse večjega števila diplomantov na trgu dela ter gospodarske krize niso takoj vključeni v delovni proces.

"Med dejavniki, ki bistveno vplivajo na stopnjo aktivnosti mladih in njihov položaj na trgu delovne sile, je tudi trajanje in kakovost izobraževanja. Po eni strani gre za povečano vlogo države pri spodbujanju nadaljevanja izobraževanja mladih, po drugi strani pa za povečano ambicioznost samih mladih in njihovih staršev ter za nekakšen realizem, saj pričakujejo, da jim bo vlaganje v več znanja in višjo stopnjo izobrazbe zagotovilo boljši položaj na trgu delovne sile in v družbi nasploh" (Ignjatović 2006, 66).

V Sloveniji "terciarno izobraževanje obsega višješolski strokovni in visokošolski dodiplomski in podiplomski študij, ki poteka na javnih in zasebnih višjih strokovnih šolah ter na javnih in zasebnih visokošolskih zavodih" (SURS 2013b).

Slika 3.4: Študentje terciarnega izobraževanja

Vir: SURS (2014č).

Zgornja Slika 3.4 ponazarja rast števila študentov, ki so se vpisali v terciarno izobraževanje. Opaziti je povečan vpis po letu 2000 in vrhunec leta 2006, potem pa sledi padec števila vpisanih študentov v terciarno izobraževanje. Vendar lahko padec števila študentov razložimo z demografskim pojavom, saj se število rojstev v Sloveniji zmanjšuje že več desetletij in tako vpliva na število prijavljenih v terciarno izobraževanje. Temu zmanjšanju smo priča vse od leta 1980 in če se bo trend nadaljeval, bo v Sloveniji leta 2020 skoraj za tretjino manj mladih, kot jih je bilo leta 1990 (Lavrič in drugi 2011, 75).

Povzeto iz MDDSZ-ja je bil delež starejših, starih od 65 let in naprej, leta 2012 16,6 % prebivalstva, napovedujejo pa, da bo ta številka do leta 2060 narasla na 31,6 % deleža prebivalstva v Sloveniji (ZRSZ 2013c, 4). Staranje prebivalstva državo sili v podaljšanje delovne dobe za upokojitev, da bi javne finance zdržale vedno večji odliv v pokojnine, obenem pa se zmanjšuje število prostih delovnih mest za mlajše generacije, saj se starejše generacije ne upokojujejo (Lavrič in drugi 2011, 77).

“V obdobju od leta 1996 do 2008 se je delež študentov v starostni skupini 19-26 let skoraj podvojil (z 22 % na 41 %)” (Lavrič in drugi 2011, 96). Še bolj presenetljiv je

podatek, da je delež študirajoče mladine med 20. in 24. letom med državami EU-27 daleč najvišji (Lavrič in drugi 2011, 99). Vse večji delež mladih se odloči za terciarno izobraževanje, h kateremu je pripomogla tudi dostopnost izobraževanja v Sloveniji, saj je v večini brezplačno, razen izrednega in doktorskega študija.

4 DIPLOMANTI V SLOVENIJI

Z rastjo števila študentov je posledično raslo tudi število diplomantov. V času gospodarske krize je število diplomiranih oseb naraščalo. Večina je vstopila na trg dela in tako so postali iskalci prve zaposlitve (ZRSZ 2013, 7). Gospodarska kriza globoko vpliva na zaposlovanje diplomantov, saj imajo pri iskanju prve zaposlitve težave zaradi pomanjkanja ustreznih delovnih izkušenj in pomanjšanja števila prostih delovnih mest v času recesije (UMAR 2014, 12).

”Sedanje generacije mladih živijo v negotovih časih, še posebej v času gospodarske krize, ko pogosto primanjkuje delovnih mest za vse, po končanju šolanja pa so pogosto žrtve sistema, saj jih delo ne čaka. Prav zato mladi pogosto sklepajo pogodbe za delo za določen čas, delajo s prilagodljivim delovnim časom” (Vertot 2009, 14) in se zaposlujejo v prekarnih zaposlitvah.

Izraz prekarno opredeljuje nezavarovane življenjske in delovne pogoje v povezavi z zaposlovanjem, delom s povečanimi tveganji, na slabšanje delovnih pogojev, zmanjševanje delavske zaščite in pravic iz dela (Smolej 2009, 200). Primanjkuje tudi primernih delovnih mest za diplomantovo izobrazbo, še zlasti pa primanjkuje zaposlitev za nedoločen čas.

Tabela 4.1: Diplomanti terciarnega izobraževanja po vrstah zaključenega izobraževanja, Slovenija, letno

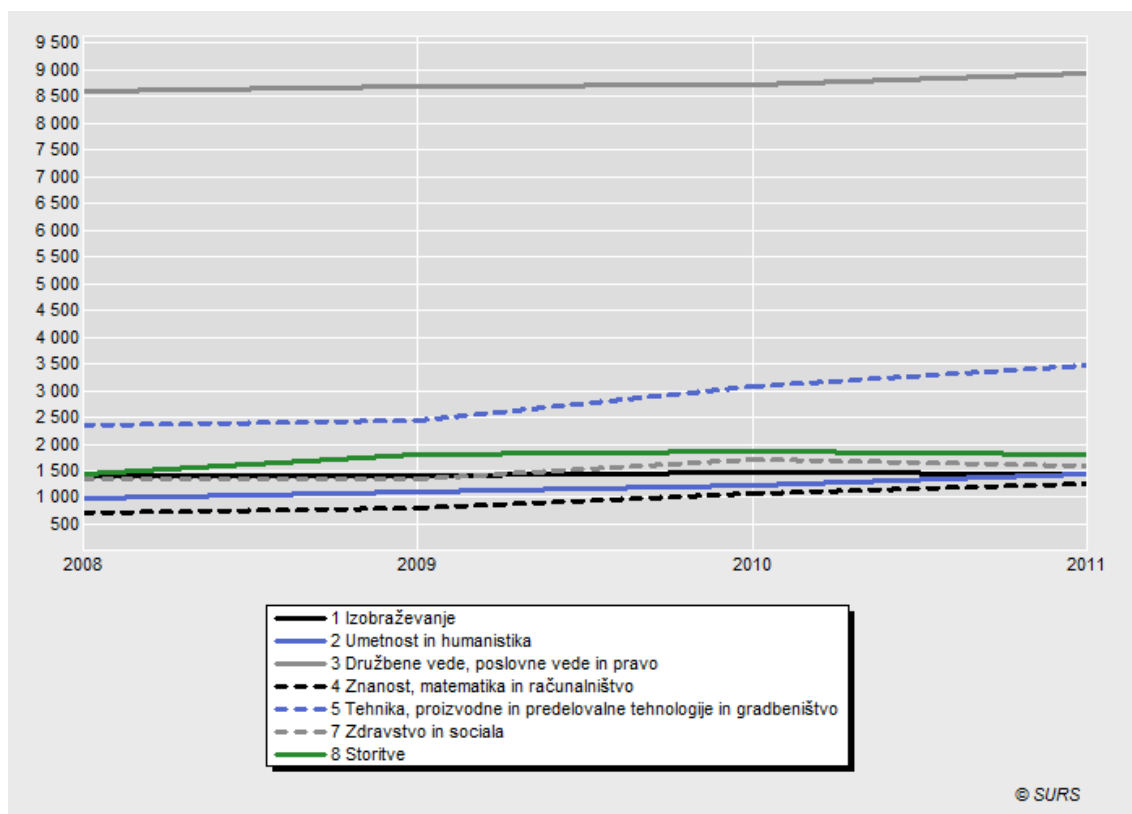
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vrsta izobraževanja - SKUPAJ	17221	18103	19694	20461	20596	18774
Višje strokovno	3435	3170	3677	4832	3712	2349
Višješolsko (prejšnje)	-	-	-	-	-	-
Visokošolsko strokovno (prejšnje)	5132	4860	4729	3179	2140	1217
Visokošolsko strokovno (1. bolonjska stopnja)	284	672	1331	1897	3011	3177
visokošolsko univerzitetno (1. bolonjska stopnja)	296	1115	1997	2963	4202	5015
Visokošolsko univerzitetno (prejšnje)	6024	5900	6235	5341	4850	4062
Magistrsko (2. bolonjska stopnja) - enovito magistrsko	41	42	53	54	39	57
Magistrsko (2. bolonjska stopnja) - po končani 1. bolonjski stopnji	202	442	630	860	1365	1704
Magisterij znanosti (prejšnji) in specializacija (prejšnja)*	1402	1436	1027	812	708	472
Doktorsko (prejšnje)	402	455	430	457	468	415
Doktorsko (3. bolonjska stopnja)	3	11	35	66	101	306

Vir: SURS (2013c).

Na zgornji Tabela 4.1 lahko vidimo naraščanje diplomantov skozi leta. Povečanje števila diplomantov lahko pripišemo povečanju vpisa na terciarno izobraževanje, kajti skozi leta se je v obdobju od 1996 do 2008 delež študentov v starostni skupini od 19 do 26 let skoraj podvojil z 22 % na 41 % (Lavrič in drugi 2011, 96). Upad v letu 2013 lahko pripišemo manjši rodnosti v Sloveniji, saj se stopnja študentov, prijavljenih v terciarno izobraževanje glede na celotno populacijo od 20 do 29 let, ni zmanjšala. Viden je tudi upad diplomantov prejšnjih smeri, kot so visokošolsko, visokošolsko strokovno, visokošolsko univerzitetno, magistrsko in doktorsko izobraževanje, saj se je spremenil vpis v bolonjski sistem izobraževanja in tako povzročil ukinitvev prejšnjih smeri.

Slika 4.1: Diplomanti terciarnega izobraževanja po vrsti izobraževanja, ki so ga zaključili

Vir: SURS (2014d).

Na Sliki 4.1 lahko vidimo diplomante po vrsti izobraževanja. Največ jih je opravilo terciarno izobraževanje v smeri družbenih ved, poslovnih ved in prava. V zadnjih letih je opazen tudi narast števila diplomantov tehnike, proizvodne in predelovalne tehnologije in gradbeništva.

Delodajalci so med letoma 2008 in 2012 razpisali 138.512 prostih delovnih mest za iskalce zaposlitve s terciarno izobrazbo, največ delovnih mest je bilo razpisanih na področju izobraževanja (27,66 %), strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti (12,89 %) ter na področju predelovalne dejavnosti (11,47 %) (Gruden 2012). Na podlagi teh števil lahko sklepamo, da je priliv diplomantov z določeno izobrazbo, na primer družboslovne smeri, prevelik, da bi ga trg lahko absorbiral glede na ponujena prosta delovna mesta.

Povzeto po Krambergerju je problem prehoda slovenske mladine v zaposlitve povezan z vso šibkejšo absorpcijsko sposobnostjo slovenske države in njene ekonomije za učinkovito in uspešno integracijo vse bolj izobražene mladine v sfero dela (Kramberger in Pavlin 2007, 11).

Po raziskavi Mislem, izvedena že med letoma 2005 in 2007, je nujna postavitve sistemskih povezav med visokošolskimi institucijami in trgom delovne sile privedla do strinjanja tako delodajalcev kot diplomantov, da potrebujejo od izobraževanja kombinacijo teorije in prakse (Gomezelj in Azevedo 2008, 75).

Že leta 2006 je v svojem poročilu Evropska komisija predlagala univerzam, da bi podjetja lahko pomagala pri preoblikovanju študijskih programov in upravnih struktur ter prispevala k financiranju teh sprememb. Slabo gospodarsko stanje držav v času krize je bilo navedeno kot glavna prepreka, da bi uveljavili te spremembe kljub pozivom, da je treba nujno vzpostaviti boljše povezave med gospodarstvom in univerzami kot sredstvom za okrepitev evropskega trikotnika znanja. Ovire v mnogih državah so bili navedeni pravni in finančni okviri, s katerimi države ne morejo zagotoviti sodelovanja univerz z gospodarstvom. Če hoče evropsko gospodarstvo sloneti na temelju znanja, se morajo odpraviti razlike med neusklajenostjo med kompetencami diplomantov, ki prihajajo z univerz, in znanjem, ki ga iščejo delodajalci (Evropska komisija 2009, 2-4).

Diplomanti podaljšujejo izobraževanje glede na priložnosti na trgu dela, saj se je obseg ponudbe del v času krize zmanjšal (Burton, Forrest in Stewart 1989, str. 29). Ob tem je potrebno omeniti, da je nadaljevanje izobraževanja za nekatere diplomante izhod v sili, saj na trgu delovne sile ne vidijo realnih možnosti za zaposlitev, po drugi strani pa lahko visoka vključenost v terciarno izobraževanje privede do neusklajenosti ponudbe in povpraševanja na trgu dela (MIZŠ 2013a, 14). "Potreba po ohranjanju konkurenčnosti spodbuja ljudi k pridobivanju vedno višje ravni izobrazbe, kar lahko vodi k inflaciji spričeval in diplom" (Ivančič 1999, 195). Naraščanje diplomantov na slovenskem trgu delovne sile lahko privede ali do prehoda v družbo znanja, ki bo spodbudil gospodarstvu k ustvarjanju novih delovnih mest, ali k še večji podzaposlenosti in visoki stopnji brezposelnosti med mladimi diplomanti (Ignjatović 2006, 67). Hitra rast števila diplomantov v obdobju 2005-2012 je bila posledica visoke vključenosti mladih v

terciarno izobraževanje, leta 2010 je bila Slovenija z 48,3 % udeležbo v izobraževanju med najvišjimi v državah EU (UMAR 2013, 126).

“Čeprav za večino evropskih držav še vedno velja, da tveganje brezposelnosti upada z doseženo ravno izobrazbe, se vrednost diplome kot zagotovila za varen vstop na trg hitro zmanjšuje” (Lavrič in drugi 2011, 141). Tukaj je treba poudariti, da imajo večje zaposlitvene možnosti v času krize specifične smeri izobrazbe, kot sta naravoslovna in tehnična usmeritev (ZRSZ 2010a, 14), kar se pokaže pri večji brezposelnosti družboslovnih smeri.

Pri številu dolgotrajnih brezposelnih oseb glede na izobrazbo so v najslabšem položaju nizko izobraženi (ZRSZ 2010a, 14), vendar je treba poudariti, da tudi število oseb z diplomom med dolgotrajnimi brezposelnimi narašča, saj se je v primerjavi med letoma 2005 in 2010 število skoraj podvojilo (ZRSZ 2010a, 14). Povzeto iz ZRSZ se generacije mladih, ki vstopajo na trg dela, iz leta v leto številčno manjšajo, vendar je treba tu poudariti, da se vedno več mladih prijavi na Zavod za zaposlovanje, kajti na trgu dela ni dovolj velikega povpraševanja s strani delodajalcev, zaradi česar jih vedno manj preide neposredno iz šole v zaposlitev (ZRSZ 2014a, 13).

4.1 Brezposelnost diplomantov

Brezposelnost diplomantov je velik problem v Sloveniji. Številke kažejo na porast brezposelnosti diplomantov v času krize. “Med leti 2000 in 2007 se je delež brezposelnih s VI. ali višjo stopnjo izobrazbe skorajda podvojil (s 4,5 % na 8 %)” (Vertot 2009, 83). Z začetkom gospodarske krize pa se je delež v enem letu povečal z 9,3 % na 10,5 %, absolutno število pa s 4500 na 9.350 brezposelnih oseb s terciarno izobrazbo (Vertot 2009, 83). Razlike v številu diplomiranih (npr. leta 2008 – 17.221) in v razpoložljivih prostih delovnih mestih (npr. leta 2009 – 6.730), namenjenih terciarnim izobrazbam, je velika (Vertot 2009, 83), zato je potrebno narediti veliko več na tem področju.

Po podatkih Zavoda RS za zaposlovanje je bilo oktobra 2012 16.086 diplomantov brezposelnih, kar pomeni, da se je število brezposelnih diplomantov povečalo od

oktobra 2008 (6.311) za 155 % (ZRSZ 2013b). Septembra 2012 je bilo brezposelnih diplomantov s končano najmanj visokošolsko izobrazbo na trgu dela največ brezposelnih s področja družbenih, poslovnih, upravnih in pravnih ved, in sicer je bil njihov delež kar 42,6 % (Marjetič in Lesjak 2013, 43). "Leta 2011 je bilo od skupaj 25.314 prostih delovnih mest za osebe s končano najmanj visokošolsko izobrazbo teh največ na področju izobraževanja" (Marjetič in Lesjak 2013, 43), kar predstavlja 32 % vseh prostih delovnih mest. Tukaj se pojavlja neskladnost ponudbe in povpraševanja na trgu dela, saj je povpraševanje po diplomantih družboslovne smeri veliko, a vendar samo za določene smeri izobrazbe, kot je izobraževanje, medtem ko povpraševanje po drugih smereh izobrazbe ne zadostuje ponudbi diplomantov na trgu dela, kot so pravni in ekonomski diplomanti, saj število njih presega število zaposlitev, prisotnih na trgu dela.

Vendar se je treba vprašati, ali je brezposelnost diplomantov narasla samo v času gospodarske krize. Podatki govorijo drugače, saj "med brezposelnimi mladimi v starostni skupini 25 in 30 let v obdobju 2000-2009 izrazito narašča delež brezposelnih s končano sedmo stopnjo izobrazbe. Pogled na absolutne številke razkrije, da se je število brezposelnih diplomantov v obdobju 2000-2009 povečalo za vrtoglavih 240 odstotkov" (Lavrič in drugi 2011, 142), kar predstavlja problem, ki ga ne moremo povezati samo z gospodarsko krizo. Povečanje brezposelnosti diplomantov je trend, ki je prisoten že od povečanja vpisa na terciarno izobraževanje od leta 2000 naprej in predstavlja strukturni problem, ki se navezuje na preveliko ponudbo diplomantov in potreb delodajalcev po letih v zadnjih petnajstih letih.

Študentsko delo je vrsta zaposlitve, preko katere lahko delajo študenti in dijaki. Študentsko delo "zagotavlja namreč poceni in izrazito prožno delovno silo, ki je poleg tega nadpovprečno energična in tudi sorazmerno dobro izobražena" (Lavrič in drugi 2011, 152). Študentsko delo je za delodajalce še vedno najnižji strošek dela kljub sprejetju novega zakona o študentskem delu in zadovolji tudi potrebe študentov, saj lahko ob študiju delajo. V raziskavi Mladina 2010 je kar 84,1 % rednih študentov leta 2010 pritrdilno odgovorilo, da se preživljajo tudi iz dohodkov preko študentskega dela (Lavrič in drugi 2011, 152). Kljub pomanjšanju povpraševanja po študentskem delu v zadnjih letih, je veliko brezposelnih diplomantov, ki se odločijo nadaljevati študij, da

lahko delajo preko študentskega dela, ker ne dobijo zaposlitve in si s tem zagotovijo prihodek za preživetje. Drugi problem pri študentskem delu je tudi neizbirčnost študentov pri iskanju dela, saj so izredno prilagodljivi in običajno ne delajo v tistih zaposlitvah, za katere se izobražujejo (UMAR 2012, 83) in tako ne pridobijo delovnih izkušenj, ki bi jim pomagale pri pridobitvi zaposlitve.

Na obseg brezposelnosti diplomantov tako vpliva več stvari. Na eni strani imamo trg delovne sile, kjer diplomanti težko najdejo zaposlitev glede na to, da nimajo delovnih izkušenj, ki jih iščejo delodajalci. Na drugi strani imamo preveč diplomantov nekaterih izobrazbenih smeri, ki jih gospodarstvo ne odpira oziroma ne ponuja dovolj prostih delovnih mest, da bi lahko zaposlili te diplomante. Se pravi, da med izobrazbenimi institucijami in gospodarstvom ni dovolj velike povezave, da bi ugotovili, kakšne potrebe ima gospodarstvo. Na slabšo zaposljivost diplomantov vpliva tudi gospodarska kriza, ki je skrčila ponudbo prostih delovnih mest in povzročila povečanje vsesplošne brezposelnosti med prebivalstvom Slovenije.

4.2 Rešitve za zaposlitev diplomantov

V času krize je država sprejela različne ukrepe na področju trga in dela. Že leta 2009 je bilo pod programom APZ kar nekaj projektov za spodbujanje zaposlovanja in krepitev zaposljivosti mladih. Povzeto iz ZRSZ so bili projekti naslednji: rogrami institucionalnega usposabljanja, usposabljanja na delovnem mestu, formalno izobraževanje, delovni preizkus, projektno učenje za mlade (PUM), usposabljanje za življenjsko uspešnost (UŽU), potrjevanje nacionalne poklicne kvalifikacije (NPK) in vključitev brezposelnih oseb v nove in razvojne projekte (ZRSZ 2013c, 26).

“Aktivna politika zaposlovanja je namenjena zmanjševanju neskladij med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela” (ZRSZ 2012, 31). Povzeto po ZRSZju so cilji APZja povečanje zaposlenosti in znižanje brezposelnosti, preprečevanje dolgotrajne brezposelnosti, dvig izobrazbe v korist povečanja zaposljivosti, okrepitev socialne vključenosti in spodbujanje ustvarjanja novih delovnih mest (ZRSZ 2012, 31).

Program APZ je sprejela Vlada Republike Slovenije, v katerem so opredeljena finančna sredstva, s katerimi upravlja ZRSZ in drugi izvajalci (ZRSZ 2012, 31). Vse več mladih iskalcev prve zaposlitve je vključenih v programe APZ, povzeto iz ZRSZ je bilo leta 2009 vključenih 38,6 %, v letu 2012 pa že več kot polovica iskalcev prve zaposlitve (ZRSZ 2013c, 25).

Eden prvih takšnih programov APZ-ja, ki je urejal težave zaposlovanja diplomantov, je bil *"Usposabljanje absolventov na delovnem mestu in subvencija za zaposlitev diplomantov – Absolvent – aktiviraj in zaposli se!"*, katerega je ZRSZ začel izvajati že 4. 9. 2010 in je veljal za pilotski program, s katerim bi povečali zaposljivost diplomantov. Povzeto po ZRSZ-ju je bil namen programa aktivirati študente v absolventskem stažu, da lažje naredijo prehod iz izobraževanja v zaposlitev (ZRSZ 2010b, 3).

Zanimanje za javni razpis Absolvent – aktiviraj in zaposli se! je bilo manjše od pričakovanega tako s strani delodajalcev kot s strani diplomantov, kljub veliki propagandi, podpori in naklonjenosti s strani ministrstev. Razlog za manjše zanimanje delodajalcev (le-teh je bilo 44) je tudi v gospodarski krizi, saj je v letih 2009 in 2010 finančna kriza že zajela celotno gospodarstvo pri nas (ZRSZ 2010b, 9).

V programu je bila predvidena vključitev 600 oseb, vendar je bila številka veliko nižja, saj je bilo v program vključenih samo 149 diplomantov (ZRSZ 2010b, 6). Od tega je bilo "v nasprotju s pričakovanim zgolj 59 % udeležencev, mlajših od 25 let, ostali udeleženci pa se gibajo v starostni skupini do 31 let" (ZRSZ 2010b, 6). Program je bil kljub nizki realizaciji prepoznan kot uspešen, saj je bil 149 diplomantom zagotovljen prehod iz izobraževanja v zaposlitev (ZRSZ 2010b, 10).

Novejši program Jamstvo za mlade, sprejet konec januarja 2014, je nov poizkus Vlade Republike Slovenije približati zaposlitev mladih na trgu dela. Jamstvo za mlade je resolucija, sprejeta s strani Evropskega parlamenta 16. 1. 2013. Povzeto iz programa Jamstva za mlade Vlada Republike Slovenije "vsaki mladi osebi od 15. do 29. leta jamči, da ji bo ponujena zaposlitev (vključno s pripravništvom), usposabljanje na delovnem mestu, vključitev v formalno izobraževanje ali krajšo obliko institucionalnega ali praktičnega usposabljanja v štirih mesecih po prijavi v evidenco brezposelnih oseb pri Zavodu RS za zaposlovanje" (Vlada RS 2014, 3).

Sestavljen je iz 36 ukrepov za lažji prehod iz izobraževanja v zaposlitev (MDDSZ 2015, 18), vendar ni sestavljen iz novih ukrepov, ampak večinoma iz ukrepov, ki so že obstoječi in so se izkazali kot učinkoviti pri povečevanju zaposljivosti mladih in so bili samo ohranjeni in nadgrajeni (MDDSZ 2015a, 5). Velika večina ukrepov je bila že pod okriljem APZ-ja, kot je na primer ukrep projektno učenje za mlajše odrasle (PUM), s katerim vključujejo mlade osipnike ponovno v proces šolanja (MDDSZ 2015a, 13).

Jamstvo za mlade tako vsebuje različne ukrepe, ki se izvajajo preko različnih ministrstev. Med ukrepi v programu najdemo naslednje ukrepe: karierno orientacijo, napovedovanje bodočih potreb na trgu dela, sistem beleženja in priznavanja neformalno pridobljenih znanj, praktično usposabljanje pri delodajalcu v času izobraževanja in vajeništva, metode za spodbujanje ustvarjalnosti, podjetnosti in inovativnosti za učitelje, občolske dejavnosti za spodbujanje UPI v srednjih šolah, spodbujanje UPI med študenti, kadrovske štipendije, različne štipendije, spremembo zakonodaje na področju študentskega dela, projekt za podporo podjetništvu – skupna platforma za podjetništvo, YEI: prvi izziv in pripravištva, delovni preizkus, storitve mreže EURES, različna usposabljanja in univerzitetni inkubatorji (MDDSZ 2015a, 29–35).

Ključne reforme, ki so bile sprejete v programu Jamstvo za mlade, so zakon o študentskem delu, projekt za podporo podjetništvu – Skupna platforma za podjetništvo, okrepitev svetovalnega dela z mladimi na ZRSZ in EURES (MDDSZ 2015a).

V zakonu o študentskem delu je bila zajeta ureditev študentskega dela po načelu 'vsako delo šteje' z uvajanjem določenih socialnih prispevkov in uvedbo minimalnega plačila za delo, ki znaša 3,80 EUR bruto oziroma 4,50 EUR neto, za dijake in študente (MDDSZ 2015a).

Okrepitev svetovalnega dela z mladimi na Zavodu za zaposlovanje naj bi prinesla 68 zaposlitev novih svetovalcev, ki bodo specializirani za delo z mladimi brezposelnimi do 29. leta starosti (MDDSZ 2015a).

Ukrep za krepitev in podpore storitveni mreži EURES, ki zagotavlja storitve za zagotavljanje mobilnosti na evropskem trgu dela tako za mlade in druge iskalce zaposlitve kot tudi za delodajalce (MDDSZ 2015a).

Projekt za podporo podjetništvu – Skupna platforma za podjetništvo je osredotočen za povečanje podjetniških kompetenc mladih in spodbuja podjetništvo med mladimi (MDDSZ 2015a). Program je namenjen brezposelnim mladim z višjo izobrazbo, ki bi z vključitvijo razvili svojo podjetniško idejo in ustanovili v enem letu lastno podjetje oziroma se samozaposlili (MDDSZ 2015b).

Ukrep, za katerega je bilo največ zanimanja pred nastankom Jamstva za mlade in je vključen v ta program, je ukrep Oprostitev plačila prispevkov delodajalca. Ukrep, ki se izvaja že od 1. 11. 2013, je finančno najbolj ugoden za delodajalce, saj je subvencijo uveljavilo kar 2500 delodajalcev in s tem se je posledično zaposlilo za nedoločen čas prek 3000 brezposelnih mladih. Ukrep lahko izkoristijo vsi delodajalci, ki bodo zaposlili brezposelno mlado osebo do 30. leta, ki je najmanj tri mesece prijavljena v evidenci brezposelnih oseb (MDDSZ 2015b).

Novi ukrep za zaposlovanje mladih je 18. ukrep v Jamstvu za mlade, imenovan YEI: Prvi izziv in Pripravnštva (Youth Employment Initiative), ki se je pričel izvajati 30. maja 2014 (MDDSZ 2015b). Ukrep je bil izvajan s strani ZRSZ in je bil namenjen mladim iskalcem prve zaposlitve, starih do 30 let, ki so vsaj 6 mesecev prijavljeni v evidenci brezposelnih oseb (MDDSZ 2015b). Izvajanje je bilo omejeno na vzhodno Slovenijo, kajti samo vzhodna regija je bila upravičena s strani Evropske pobude za zaposlovanje mladih do subvencij, saj tam brezposelnost mladih presega raven, pri kateri država lahko zaprosi subvencijo za izvajanje tega ukrepa (MDDSZ 2015b).

Delodajalci so lahko dobili 7.250 EUR subvencije, če so brezposelno mlado osebo zaposlili za 15 mesecev s 3-mesečnim poizkusnim delom. V letu 2014, do zaprtja javnega povabila 27. junija 2014, so sklenili kar 427 pogodb z delodajalci in 477 pogodb z mladimi iskalci zaposlitve od načrtovanih 690 zaposlitev. Program je zasnovan za dve leti, z novim javnim povabilom v prvi polovici leta 2015, namenjeno pa mu je skupno 20,7 milijona evrov (MDDSZ 2015b). "Cilj programa 2014/2015 je omogočiti 3.176 zaposlitev mladih brezposelnih oseb za obdobje vsaj petnajstih mesecev neprekinjeno z vključujočim trimesečnim poizkusnim delom, za polni delovni čas" (MDDSZ 2015b).

Cilji programa Jamstva za mlade so zmanjšati brezposelnost mladih, hitrejša aktivacija mladih brezposelnih in izboljšati prehod iz izobraževanja v zaposlitev (MDDSZ 2015a). Preventivni ukrepi, namenjeni tako brezposelnim mladim, kot šolajoči mladini, so usmerjeni na dolgoročne cilje, da bi šolajoča mladina prepoznala poklice, za katere je zaposlitev bolj dostopna, in za brezposelne, da bi bili ukrepi za zaposlovanje le-teh takoj na voljo po nastanku brezposelnosti.

Novi program zaposlovanja diplomantov v letu 2015 je Iz faksa takoj praksa. "Program udejanja cilje Jamstva za mlade, njegova dodana vrednost pa je v povezovanju sfere izobraževanja in trga dela" (ZRSZ 2015b, 3). Razpis je namenjen delodajalcem, da zaposlijo diplomanta, mlajšega od trideset let, in je iskalec prve zaposlitve na zavodu za zaposlovanje. Delodajalec lahko na ta način zaposli do 5 brezposelnih diplomantov in se s tem obveže, da jih bo zaposlil za najmanj eno leto (ZRSZ 2015c). "Namen javnega povabila je spodbujanje pridobivanja prvih delovnih izkušenj mladih brezposelnih oseb iz ciljne skupine, s sistematičnim izpopolnjevanjem po predhodno pripravljenem programu pri delodajalcu, s katerim bodo širile in poglobljale znanje, spretnosti oziroma kompetence, pridobljene v času formalnega izobraževanja; kar bo podlaga za uspešno in učinkovito opravljanje konkretnega dela pri delodajalcu" (ZRSZ 2015b, 3).

Cilj programa je omogočiti prvo zaposlitev za vsaj 820 brezposelnih diplomantov in vključitev vsaj 451 žensk s terciarno izobrazbo, kar predstavlja 55 % vseh zaposlitev (ZRSZ 2015b, 4). Program se črpa iz sredstev EU (85 %) in iz proračuna Republike Slovenije (15 %) v skupni vrednosti petih milijonov evrov in je odprto do porabe razpoložljivih sredstev oziroma najkasneje do 30. 6. 2015 (ZRSZ 2015b, 13).

V programu Iz faksa takoj praksa so določene omejitve za delodajalce, ki jih obvezujejo, da morajo zaposliti diplomanta, prijavljenega na zavodu za zaposlovanje, na delovno mesto, ustrezno njegovi ravni izobrazbe (ZRSZ 2015c). Tako bo povečan izkoristek diplomantovih kompetenc, pridobljenih v izobraževanju, in se ne bo izgubil potencial za delo, za katerega so usposobljeni.

Nekateri ukrepi za zaposlovanje niso vezani na Zavod za zaposlovanje in jih lahko najdemo v različnih ministrstvih, kot je ukrep spodbujanja podjetništva, ki ga izvaja Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo preko agencije SPIRIT Slovenija.

Predvsem se osredotočajo na promocijo podjetništva in izobraževanja za podjetništvo, "z namenom izboljšanja podjetniške kulture v Sloveniji in povečanja poznavanja in koriščenja podpornih storitev za potencialne podjetnike in že delujoča podjetja ter razvijanje učinkovitega in transparentnega podpornega okolja" (MGRT 2015).

Pod okriljem Agencije SPIRIT spada tudi Sektor za spodbujanje podjetništva, inovativnosti in tehnološkega razvoja, v katerem so si zadali nalogo "krepitve inovativnega podjetništva, kar je ključni vzvod za rast produktivnosti in zaposlenosti ter s tem dvig konkurenčnosti slovenskega gospodarstva" (SPIRIT 2015a).

Agencija SPIRIT izvaja različne projekte, ki pripomorejo tudi k zaposlovanju in ozaveščanju mladih za podjetništvo. Eno izmed njih je tudi izvajanje mentorstva v okviru delavnic »Izzivi mladim«, namenjene spodbujanju sodelovanja mladih in podjetij. Cilj delavnic je mentorska podpora pri reševanju izzivom s strani podjetij za mlade med 15 in 29 letom starosti, ki so dijaki, študenti, iskalci prve zaposlitve ali brezposelni v tem starostnem okviru (SPIRIT 2015b).

5 ZAKLJUČEK

Minilo je že sedem let od začetka gospodarske krize in njene posledice je čutiti tudi danes. Brezposelnost v Sloveniji že nekaj let narašča in ni videti konca krizi, ki je pripomogla k temu, da je bilo registriranih brezposelnih januarja 2015 na Zavodu za zaposlovanje bilo kar 122.552 (ZRSZ 2015a), kar je dvakrat več kot pred začetkom gospodarske krize. S poslabšanjem stanja v slovenskem gospodarstvu se je večinoma odpuščalo delavce s pogodbo za določen čas, med njimi tudi mlade s terciarno izobrazbo, da bi podjetja pokrila svoje izgube zaradi zmanjšanja povpraševanja po storitvah in izdelkih. Sočasno je bilo na voljo vedno manj prostih delovnih mest v času gospodarske krize, saj podjetja niso odpirala novih delovnih mest in nadomeščala odpuščenih delavcev z novimi, kar je privedlo do večje brezposelnosti na trgu delovne sile.

V upanju na boljše zaposlitvene možnosti se je veliko mladih odločilo za študij na terciarnem izobraževanju, kar je bil povečan trend že pred gospodarsko krizo, saj je bila Slovenija z 48,3 % udeležbo v terciarnem izobraževanju leta 2010 najvišje med državami v EU (UMAR 2013, 126). Že vse od leta 2000 število študentov narašča in izobrazbena struktura prebivalstva se viša. Vendar večinoma diplomanti po končanem šolanju ne dobijo zaposlitve, kot je bilo pravilo pred krizo, in večina njih se prijavi na Zavod za zaposlovanje kot iskalci prve zaposlitve. Stanje brezposelnih diplomantov se od začetka gospodarske krize slabša iz leta v leto, saj se je delež brezposelnih diplomantov od leta 2008 do oktobra 2012 povečal za 155 % (ZRSZ 2013b).

Tukaj bi izpostavil svojo prvo hipotezo, ki pravi, da gospodarska kriza onemogoča zaposlovanje diplomantov. Hipotezo lahko potrdim, saj je gospodarska kriza eden izmed razlogov za pomanjšanje povpraševanja delodajalcev po diplomantih in delovni sili nasploh. Za izboljšanje razmer na trgu dela je potrebna oživitev gospodarske aktivnosti, s tem mislim na ustvarjanje pogojev za spodbuditev podjetništva, privabljanje tujih investicij ter nadaljnjih strukturnih reform (UMAR 2014, 69). Z višjo gospodarsko rastjo bodo podjetja več zaposlovala zaradi povečanja povpraševanja po izdelkih in storitvah, s tem pa se bo kupna moč posameznikov povečala, kar bo spet

zagnalo gospodarstvo v pravo smer. Vendar je treba tukaj poudariti, da gospodarska kriza ni edini razlog za onemogočanje zaposlovanja diplomantov.

Razlogov je več, eden izmed njih je tudi vedno večji priliv diplomantov na trg delovne sile zaradi povečanja vpisa v terciarni študij, kot je razvidno v tabeli 4.1, oziroma zmožnosti trga delovne sile absorbirati vedno večje število diplomantov. Tukaj se pojavi tudi problem priliva diplomantov z določeno izobrazbo, ki ga trg delovne sile ne potrebuje, kar prikazuje Slika 3.3. Takšen primer je izobrazba družboslovnih smeri, kjer je priliv prevelik za potrebe trga in ga država ne more uspešno absorbirati, zato poizkuša z različnimi ukrepi povečati zaposlovanje diplomantov in mladih nasploh. Novejši ukrep, ki ga je sprejela Vlada Republike Slovenije, je Jamstvo za mlade, ki se uspešno izvaja že leto dni in rezultati so spodbudni, saj se je zaposlilo večje število mladih kakor v prejšnji letih.

Problem zaposlovanja diplomantov predstavlja tudi študentsko delo, katero je finančno še vedno bolj zadovoljivo za delodajalce, saj je strošek dela manjši, kot če bi zaposlili diplomanta za polni delovni čas. Študentsko delo tako predstavlja diplomantom konkurenco na trgu dela, saj delodajalcem ponuja cenejšo delovno silo (Lavrič in drugi 2011, 152).

Na podlagi podatkov iz Slika 3.3 lahko trdimo, da je porast brezposelnih glede na visoko izobrazbo manjši kot porast brezposelnih z drugimi izobrazbami. Tukaj lahko potrdim svojo drugo hipotezo, da tveganje brezposelnosti upade s terciarno ravnjo izobrazbe, saj je porast brezposelnih z osnovnošolsko in nižjo izobrazbo večji kot pa delež brezposelnih s terciarno ravnjo izobrazbe. Porast brezposelnih z nižjo ravnjo izobrazbe je povezan z odpuščanjem delavcev v predelovalni industriji in gradbeni panogi v času gospodarske krize, kjer je običajno nižja izobrazbena raven zaposlenih in s tem posledično višja brezposelnost le-teh. Glede na Sliko 3.3 je razvidno, da se je stopnja visoko izobraženih brezposelnih povečala precej manj kot ostale in da imajo diplomanti še vedno prednost pred ostalimi, saj si z višjo izobrazbo večajo svoje zaposlitvene možnosti glede na ostale. Tudi dolgotrajna brezposelnost je bolj značilna za tiste, ki imajo nižjo raven izobrazbe, in starejše, katerih delodajalci ne zaposlujejo zaradi zdravstvenih težav in nižje izobrazbe.

Število brezposelnih diplomantov v času gospodarske krize je naraslo, vendar v primerjavi z drugimi izobrazbami je število še vedno manjše. Zaskrbljujoč je edino podatek, da se delež brezposelnih diplomantov vedno bolj veča in da se število iskalcev zaposlitve s terciarno ravno zaradi neusklajenosti izobraževalnega sistema in trga delovne sile zaostre, kajti vedno več je diplomantov, katerim trg ne najde zaposlitve glede na njihovo izobrazbo. Boljša povezava in sodelovanje med univerzami in podjetji bi morala imeti še večjo prednost v času gospodarske krize, saj diplomanti med njo težje najdejo zaposlitev (Evropska komisija 2009, 11).

6 LITERATURA

1. Burton Paul, Ray Forrest in Murray Stewart. 1989. *Growing Up And Leaving Home*. Dublin, Ireland: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.
2. Drobnič Robert. 2009. *Slovenski trg dela danes in jutri; kritičen pogled na trg dela in razvojne možnosti s primeri dobrih praks*. Ljubljana: Planet GV.
3. EURES. 2014. The European Job Mobility Portal. *Podatki o trgu delovne sile*. Dostopno prek: <https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?lang=sl&acro=Imi&catId=2815&countryId=SI&regionId=SI0&langChanged=true> (11. oktober 2014).
4. EUROSTAT. 2015. *File:Real GDP growth, 2003-13 (% change compared with the previous year; average 2003-13) YB14.png*. Dostopno prek: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Real_GDP_growth,_2003%E2%80%9313_\(%25_change_compared_with_the_previous_year;_average_2003%E2%80%9313\)_YB14.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Real_GDP_growth,_2003%E2%80%9313_(%25_change_compared_with_the_previous_year;_average_2003%E2%80%9313)_YB14.png) (28. marec 2015).
5. Evropska komisija. 2009. *Novo partnerstvo za posodobitev univerz: forum EU za dialog med univerzami in podjetji*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/research/era/docs/en/areas-of-actions-research-institutions-modernisation-universities-2009.pdf> (12. oktober 2014).
6. Gomezelj Omerzel Doris in Ana Azevedo. 2008. Pomembnost kompetenc diplomantov poslovnih študijskih programov na trgu dela. *Menedžment* 3 (1):69-84.
7. Gruden Urška. 2012. *Trendi v zaposlovanju*. Dostopno prek: <https://kc.uni-lj.si/trendi-v-zaposlovanju> (22. oktober 2014).
8. Ignjatović, Miroljub. 2002. Trg delovne sile v Sloveniji v devetdesetih letih 20. Stoletja. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 12-30. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
9. Ignjatović, Miroljub. 2006. Položaj mladih na trgu delovne sile. V *IB revija*, ur. dr. Reiner Eichenberger, dr. Pavle Gmeiner, dr. Boštjan Jazbec, dr. Drago Kos, mag. Stanka Kukar, dr. Jože Pavlič Damijan, dr. Boris Pleskovič, dr. Janez Potočnik, mag. Bojan Radej, dr. Marjan Ravbar, dr. Matija Rojec, dr. Tine

- Stanovnik, dr. Pavle Sicherl in dr. Janez Šuštaršič, 66-69. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
10. Ivančič Angelca. 1999. *Izobraževanje in priložnosti na trgu dela*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
  11. Javna agencija Republike Slovenije za spodbujanje podjetništva, inovativnosti, razvoja, investicij in turizma. 2015a. *Podjetništvo, inovativnost in tehnološki razvoj*. Dostopno prek: <http://www.spiritslovenia.si/spirit-slovenija/podjetnistvo-inovativnost-in-tehnoloski-razvoj> (17. april 2015).
  12. --- 2015b. *Javno naročilo – Izvajanje mentorstva v okviru delavnic »Izzivi mladim«*. Dostopno prek: <http://www.spiritslovenia.si/razpisi/2015-03-30-Javno-narocilo---Izvajanje-mentorstva-v-okviru-delavnic-Izzivi-mladim> (17. april 2015).
  13. Kramberger, Anton in Samo Pavlin. 2007. *Zaposljivost v Sloveniji – analiza prehoda iz šol v zaposlitev: stanje, napovedi, primerjave*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
  14. Lavrič, Miran, Sergej Flere, Rudi Klanjšek, Bojan Musil, Andrej Naterer, Andrej Kirbiš, Marko Divjak, Petra Lešek in Marina Tavčar Kranjc. 2011. *Mladina 2010; Družbeni profil mladih v Sloveniji*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino in založba Aristej.
  15. Marjetič, Eva in Dušan Lesjak. 2013. *Trg dela in visokošolski razpis za vpis; analiza trga dela v povezavi z visokošolskimi vpisnimi mesti ter številom študentov in diplomantov*. Ljubljana: Ministrstvo Republike Slovenije za izobraževanje, znanost, kulturo in šport.
  16. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. 2015a. *Jamstvo za mlade*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/jamstvo_za_mlade/ (22. februar 2015).
  17. --- 2015b. *Ukrepi za zaposlovanje in usposabljanje*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/jamstvo_za_mlade/ukrepi_za_zaposlovanje_in_usposabljanje/#c18925 (26. februar 2015).
  18. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. 2015. *Spodbujanje podjetništva in podjetništvu prijaznega okolja*. Dostopno prek: <http://www.>

- mgrt.gov.si/si/delovna_podrocja/podjetnistvo_konkurencnost_in_tehnologija/spodbujanje_podjetnistva_in_podjetnistvu_prijaznega_okolja/ (17. april 2015).
19. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. 2013. *Nacionalni program za mladino 2012-2021*. Dostopno prek: <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/zakonodaja/Iskanje.euprava?naziv=nacionalni+program+za+mladino&min=&vrsta=&podrocje=&status=&leto=> (21. oktober 2014).
  20. Smolej Simona. 2009. Negativne plati fleksibilizacije zaposlovanja; delo za določen čas v storitvenem sektorju in pojav revščine med zaposlenimi. *Socialno delo* 48 (4) :199-206.
  21. Statistični urad Republike Slovenije. 2013a. *Slovenija v številkah 2013; Slovenia in Figures*. Ljubljana: SURS.
  22. --- 2013b. *Število vpisov v terciarno izobraževanje za 14% večje kot pred enajstimi leti*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/obcinevstevilkah/Vsebinska.aspx?leto=2013&ClanekNaslov=IzobrazevanjeTerciarno> (7. avgust 2013).
  23. --- 2013c. *Diplomanti terciarnega izobraževanja po vrstah zaključenega izobraževanja, Slovenija, letno*. Dostopno prek: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0955401S&ti=&path=../Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/08_terciarno_izobraz/02_09554_diplomanti_splosno/&lang=2 (16. oktober 2014).
  24. --- 2014a. *Delovno aktivni po področjih dejavnosti, Slovenija, letno*. Dostopno prek: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0700921S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/05_akt_preb_po_regis_virih/01_07009_aktivno_preb_mesecno/&lang=2 (16. oktober 2014).
  25. --- 2014b. *Delovno aktivni po stopnjah dosežene izobrazbe*. Dostopno prek: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0762104S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/02_07008_akt_preb_po_anketi/02_07621_akt_preb_ADS_letno/&lang=2 (16. oktober 2014).
  26. --- 2014c. *Brezposelni po šolski izobrazbi (v %) v Sloveniji*. Dostopno prek: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0762111S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/02_07008_akt_preb_po_anketi/02_07621_akt_preb_ADS_letno/&lang=2 (16. oktober 2014).

27. --- 2014č. *Študentje terciarnega izobraževanja*. Dostopno prek: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0955001S&ti=&path=../Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/08_terciarno_izobraz/01_09550_vpisani_splosno/&lang=2 (16. oktober 2014).
28. --- 2014d. *Diplomanti terciarnega izobraževanja po vrstah zaključenega izobraževanja, Slovenija, letno*. Dostopno prek: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0955001S&ti=&path=../Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/08_terciarno_izobraz/01_09550_vpisani_splosno/&lang=2 (16. oktober 2014).
29. --- 2015a. *Kako prožen in varen je trg dela v Sloveniji?* Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4375 (12. februar 2015).
30. --- 2015b. *Registrirana brezposelnost v Sloveniji*. Dostopno prek: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0700960S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/05_akt_preb_po_regis_virih/01_07009_aktivno_preb_mesecno/&lang=2 (26. februar 2015).
31. Svetlik Ivan, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc. 2002. *Politika zaposlovanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
32. Trbanc, Martina. 2005. Mladi na prehodu in njihova zaposljivost v sodobnih družbah. V 2. *Posveta na temo Zaposlovanje – socialno vključevanje, Dvigovanje zaposlitvenega potenciala mladih*, ur. Danilo Kozoderc, Zlatka Kos in Vildana Sulič, 13-32. Urad za mladino in Mladinski ceh – Nefiks.
33. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. 2012. *Ekonomski izzivi 2012*. Ljubljana: UMAR.
34. --- 2013. *Poročilo o razvoju 2013*. Ljubljana: UMAR.
35. --- 2014. *Ekonomski izzivi 2014*. Ljubljana: UMAR.
36. Vertot, Nelka. 2009. *Mladi v Sloveniji*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
37. Vlada Republike Slovenije. 2014. *Jamstvo za mlade*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2014/jamstvo_za_mlade/Jamstvo_za_mlade.pdf (26. februar 2015).

38. *Zakon za uravnoteženje javnih financ (ZUJF –C)*. Ur. I. RS 95/2014. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6388> (26. februar 2015).
39. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2010a. *Dolgotrajno brezposelne osebe na ZRSZ*. Ljubljana: ZRSZ.
40. --- 2010b. *Poročilo o izvajanju programa "Usposabljanje absolventov na delovnem mestu in subvencija za zaposlitev diplomantov/Absolvent – aktiviraj in zaposli se!"*. Ljubljana: ZRSZ.
41. --- 2012. *Strokovna izhodišča za leto 2013*. Ljubljana: ZRSZ.
42. --- 2013a. *Strokovna izhodišča za leto 2014*. Ljubljana: ZRSZ.
43. --- 2013b. *Mednarodni dan študentov 2012*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=5136 (28. september 2014).
44. --- 2013c. *Mladi in trg dela*. Ljubljana: ZRSZ v sodelovanju z Ministrstvom za delo družino, socialne zadeve in enake možnosti. Ljubljana: ZRSZ. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/4809/mladi_in_trg_dela.pdf (22. oktober 2014).
45. --- 2014a. *Metodološka pojasnila*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/5958/Metodoloska_pojasnila_registrirana_brezposelnost.pdf (30. oktober 2014).
46. --- 2014b. *Gibanje registrirane brezposelnosti po mesecih, 1987-2009*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/63/Gibanje%20BP_1987-2009.pdf (26. november 2014).
47. --- 2014c. *Mesečne informacije September 2014*, 21 (9). Ljubljana: ZRSZ.
48. --- 2014č. *Mesečne informacije Januar 2014*, 21 (1). Ljubljana: ZRSZ.
49. --- 2015a. *Aktualno o trgu dela. V letu 2014 za 13,7% več zaposlitev brezposelnih oseb*. Ljubljana: ZRSZ. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/trg_dela/aktualno_o_trgu_dela (26. februar 2015).
50. --- 2015b. *Javno povabilo delodajalcem za izvedbo projekta v okviru programa »Iz faksa takoj praksa / Spodbujanje prvih delovnih izkušenj mladih z izpoponjevanjem za konkretno delovno mesto«*. Ljubljana: ZRSZ. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/6693/JP_IZFAKSATAKOJPRAKSA_30_1_2015.pdf (1. april 2015).

51. --- 2015c. *Iz faksa takoj praksa*. Ljubljana. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/delodajalci/financne_spodbude/razpisi/razpisi?aid=1043 (1. april 2015).